

HİKAYE - I

Hikâyenin Gelişimi ve Yapı Öğeleri

HİKÂYE

Yaşanmış ya da yaşanabilecek olayları, durumları ilgi çekici bir biçimde anlatan, okuyucuda heyecan ve merak duygusu uyandıran kısa yazılardır.

- Hikâyelerde yaşam dönüştürerek ele alınır.
- Bundan dolayı hikâyeler metinler arasındadır.
- Hikâyede insan yaşamının bir bölümü yer ve zaman kavramına bağlanarak ele alınır.
- Bir hikâyede mutlaka olay ya da durum olmalı, bu olaylar kişilere bağlanmalıdır.
- Olay ya da durumun gerçekleştiği yer ve zaman belirtilmeli; bunlar sürükleyici, etkileyici bir anlatımla ortaya konmalıdır.

HİKÂYENİN ÖZELLİKLERİ

- Kısa ve yalın bir olay örgüsüne sahiptir.
- Genellikle önemli bir olay ya da sahne aracılığıyla tek ve yoğun bir etki uyandırır.
- Kişi sayısı
- Yoğun psikolojik tahlillere, çevre, kişi ve mekân betimlemelerine yer
- Kısa cümleli, yoğun, az sözle çok şey anlatmayı amaçlayan özlü bir anlatımı vardır.
- Olayların belli bir plan dahilinde anlatıldığı hikâyede gerilim unsuru belli bir düşüş ve yükseliş çizgisi izler.
- Hikâye çarpıcı bir olaya ya da duruma dayanarak yaşamla ilgili farkındalık oluşturur.
- Hikâyede dil işleviyle kullanılır.

ETKİNLİK - 1

Hikâyeye ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden doğru olanları işaretleyerek belirtiniz.

.....	1. Tek olay etrafında gelişen, dar kapsamlı bir türdür.
.....	2. Olay, geriye dönüşlerle karmaşık bir düzlemde anlatılır.
.....	3. Kişi kadrosu çok çeşitlidir, karakter ve tip özelliği gösteren kişiler birlikte yer alır.
.....	4. Sınırlı bir mekânda, kısa sürede geçen bir olay ele alınmıştır.
.....	5. Hikâyede kişi ve mekân tanıtımlarına ayrıntılı olarak yer verilmez.
.....	6. Gerçek ya da gerçeğe yakın olaylar ele alınır.

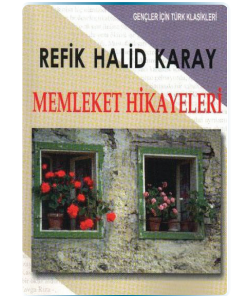
HİKÂYENİN TARİHİ GELİŞİMİ

Türk Edebiyatında Hikâye

- Türk edebiyatında modern anlamda hikâye türünden önce **eski Türk destanları, halk hikâyeleri** ve **masallar** anlatım tarzı bakımından hikâyeye benzer türlerdi.
- Daha çok sözlü edebiyat geleneğiyle varlığını sürdürmüş olan bu türler, nazım ya da nazım-nesir karışımı bir anlatım tekniğiyle söylenirdi.
- 15. yüzyılda yazıya geçirilen “**De-de Korkut Hikâyeleri**” destandan halk hikâyesi geleneğine geçişin ilk ürünleridir.
- Edebiyatımızda ilk hikâye örneklerini Tanzimat yazarlarından **Ahmet Mithat Efendi** yazmıştır.
- Yazar, çok sayıda hikâyesini “.....” adlı bir kitapta toplamıştır. “**Kissadan hisse**” anlayışıyla yazılmış bu hikâyeler edebî açıdan yetersiz ve kusurludur.
- Batı tekniğinde ilk hikâye örnekleri Tanzimat’ın sonlarına doğru **Sami Paşazade Sezaî** tarafından yazılan “.....” adlı hikâye kitabında görülür.

- **Ömer Seyfettin**’le birlikte hikâye başlı başına bir tür hâline gelmiş ve önemli hikâyeciler yetişmiştir.
- **Ömer Seyfettin**, subaylıktan ayrılarak kendini tamamen hikâyeciliğe adanmıştır.
- **Maupassant** tarzı hikâyeciliğin edebiyatımızdaki en önemli temsilcisi olan yazar, hikâyelerinde daha çok Türk tarihi, kahramanlık, çocukluk hatıraları, batıl inançlar ve toplum yaşamı üzerinde durmuştur.
- Cumhuriyet Dönemi’yle birlikte Türk hikâyeciliğinde durum hikâyeciliği ve modern hikâye önem kazanır.
- Memduh Şevket Esenal, Sait Faik Abasıyanık gibi yazarlar günlük hayattan çeşitli insan manzaralarını sunarak tarzı hikâyenin öncüsü olmuşlardır.

Dünya Edebiyatında Hikâye

- Eski Yunan’daki fabl ve kısa romanslar, **Binbir Gece Masalları** hikâyenin ilk örnekleridir.
- Rönesanstan (16. yüzyıl) sonra **Giovanni Boccaccio** (Bokasyo), “**Decameron** (Decameron) **Hikâyeleri**” adlı eseriyle hikâye türünün ilk örneğini vermiş ve çağdaş öykücülüğün başlatıcısı olmuştur.

- 19. yüzyılın ortalarında natüralizmden etkilenen Maupassant, olaya dayalı kısa hikâyeleriyle hikâye türünün güzel örneklerini ortaya koymuş, olay hikâyesi çığırını açmıştır.
- Rus yazar **Anton Çehov**, olaya değil, yaşamdaki kimi durumlara dayalı hikâyeleriyle hikâyede yeni bir hikâye tekniği geliştirmiştir.

ETKİNLİK - 2

Hikâyenin gelişimiyle ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden doğru olanları işaretleyerek belirtiniz.

.....	1. Türk edebiyatında hikâye türü ortaya çıkmadan önce destanlar, halk hikâyeleri gibi türler bu türün yerini tutmuştur.
.....	2. Hikâyenin modern anlamda ilk örnekleri Tanzimat Dönemi'nde verilmiştir.
.....	3. Dünya edebiyatında ilk hikâyeler İtalyan edebiyatı yazarı Boccaccio tarafından yazılan <i>Dekameron</i> 'dur.
.....	4. Durum hikâyesinin dünya edebiyatındaki kurucusu Anton Çehov'dur.
.....	5. Edebiyatımızda Maupassant tarzı hikâyenin ilk örnekleri II. Meşrutiyet sonrasında verilmiştir.
.....	6. Batılı anlamda ilk hikâye Sami Paşazade Sezai'nin yazdığı <i>Küçük Şeyler</i> 'dir.
.....	7. Dünya edebiyatında hikâye, klasisizm akımıyla birlikte gerçek kimliğine kavuşmuştur.
.....	8. Edebiyatımızda Maupassant tarzı hikâyenin kurucusu Sait Faik Abasıyanık'tır.
.....	9. Çehov tarzı hikâyeleriyle Memduh Şevket Esenal, bu türün önemli isimlerinden biridir.
.....	10. Edebiyatımızda hikâye, Cumhuriyet Dönemi'nde önemsenmemiştir.

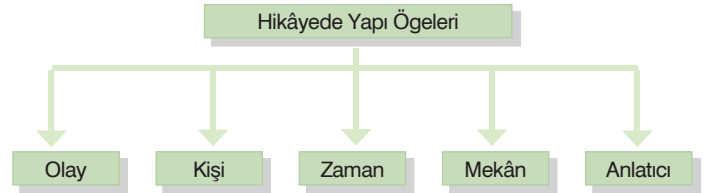
ETKİNLİK - 3

Aşağıdaki cümlelerde boş yerleri doldurunuz.

-, göre daha geniş kapsamlı bir türdür.
- Hikâye bağlı edebî metinlerden biridir.
- Hikâyede dil işlevinde kullanılır.
- Edebiyatımızda hikâyenin ilk örneği Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı adlı yapıttır.
- Halit Ziya Uşaklıgil ve Ahmet Hikmet Müftüoğlu Dönemi'nin önemli hikâyecileri arasındadır.
- Refik Halit Karay ve Reşat Nuri Güntekin edebiyatımızda hikâyesinin temsilcilerindendir.

HİKÂYENİN YAPI ÖGELERİ

Hikâyenin yapı öğelerini aşağıdaki metinden hareketle görelim.

Olay Örgüsü

- Hikâyede konuyu **geliştiren ve boyutlandıran** olgular bütünüdür.
- En az iki kahramanın veya iki kahramanın yerine geçen varlığın yaklaşması, karşı karşıya gelmesi sonucu ortaya çıkan eylemdir. Bu eylem, olay örgüsü biçimindedir.
- Olay örgüsü, bir konu çevresinde meydana gelen birden fazla olayın, sebep-sonuç ilişkisine bağlı bir biçimde oluşturduğu bir bütündür.
- Hikâyede bilgi vermek amaçlanmadığı için olay zinciri yerine olay örgüsü kullanılır.
- Olay örgüsünde yazar, olayı "giriş, gelişme, sonuç" planına uygun olarak belli bir sırayla anlatır.

Hikâyenin Planı

Hikâyenin planı da diğer yazı türlerinde olduğu gibi üç bölümden oluşur:

- a. Serim:** Hikâyenin giriş bölümüdür. Bu bölümde olayın geçtiği çevre, kişiler tanıtarak ana olaya giriş yapılır.
- b. Düğüm:** Hikâyenin bütün yönleriyle anlatıldığı en geniş bölümdür.
- c. Çözüm:** Hikâyenin sonuç bölümü olup merakın bir sonuca bağlanarak giderildiği bölümdür.

Elli Kuruş Adlı Hikâyenin Olay Örgüsü ve Planı

Serim: Yazarın gazete satan çocukla tanışması ve çocuğun yaşamı

Düğüm: Gazeteci çocuğun parasızlıktan ilaç alamadığını öğrenen yazarın ona para teklif etmesi, çocuğun önce tepki göstermesi, sonra ödemek koşuluyla yardımı kabul etmesi, çocuğun taksit taksit parayı ödemesi, sonra uzun süre görünmemesi

Çözüm: Gazeteci çocuktan daha küçük bir çocuğun borcun kalan kısmını getirmesi, yazarın çocuğun öldüğünü öğrenmesi

b) Kişiler

- Hikâyede anlatılan olayları meydana getiren kahramanlardır.
- Bu kişiler insan olabileceği gibi insan dışındaki varlıklar da olabilir. Hikâyede az kişi vardır. Bu kişiler “tip” olarak karşımıza çıkar ve ayrıntılı bir şekilde tanıtılmaz.
- Hikâyede kişiler sadece olayla ilgili “çalışkanlık, titizlik, korkaklık, tembellik” gibi tek yönleriyle anlatılır. Bu bakımdan özellikle de olay hikâyesinde kişilerin psikolojik özelliklerine de ayrıntılı olarak girilmez.

Elli Kuruş Adlı Hikâyede Kişiler

- Elli Kuruş isimli hikâyede, olayı gerçekleştiren kişiler, **anlatıcı**, gazete dağıtıcısı çocuk ve gazeteci çocuğun kardeşidir.
- **Yazar:** Yazar, olayı aktaran ve gözleyen konumdadır.
- **Gazeteci çocuk:** Geçim sıkıntısı çektiği için küçük yaşta çalışmak zorunda kalan, okuyabilmek için para kazanma mücadelesi veren, kimseden yardım kabul etmeyecek kadar onurlu bir çocuktur.
- **Gazeteci çocuğun kardeşi:** Zayıf, “kuru kara” bir çocuktur.

Zaman

- Hikâyede olaylar belli bir zamanda geçer. İster durum ister olay hikâyesi olsun her hikâyede mutlaka başlangıcı ve sonu belli olan bir zaman söz konusudur. Hikâyedeki zaman gerçek değil, kurmacadır. Zaman kronolojik bir biçimde verildiği gibi geriye dönüşlü bir biçimde de verilebilir.
- Hikâyede anlatımda “**vaka zamanı**” ve “**anlatma zamanı**” adında iki tür zaman söz konusudur.

Elli Kuruş Adlı Hikâyede Zaman

- Elli Kuruş’ta vaka zamanı **sabah vaktidir**. Sokakta gazete satan çocuklar 1960’lı yıllardan itibaren yaygın olarak görüldüğünden olayın 60’lı yıllarda geçtiğini söyleyebiliriz.
- Anlatma zamanı: “**Görülen geçmiş zaman**”dır.

Mekân (Yer)

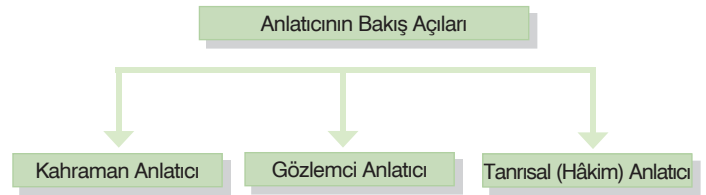
- Hikâyede olayın oluşup geliştiği yerdir. Bir köy, şehir, dağ, ev vb. mekân olabilir. Her hikâyede olayın gerçekleştiği bir mekân mutlaka vardır.
- Hikâyede sınırlı bir çevre vardır. Olayın geçtiği mekân çok ayrıntılı anlatılmaz, kısaca tasvir edilir. Olayın anlatımı sırasında verilen ayrıntılar mekân hakkında okuyucuya ipuçları verir.

Elli Kuruş Adlı Hikâyede Mekân

- Elli Kuruş adlı hikâyede mekân, sokak ve yazarın evidir. Olay daha çok, yazarın kapısının önünde geçmektedir.

Anlatıcı

- Bir anlatıda olayları, olguları, durumları öyküleyen kişidir. Hikâye türünde anlatıcı, yazar tarafından oluşturulmuş kurmaca bir kişidir.
- Hikâyede yazar anlatma görevini bir anlatıcıya yükler, konuşan kişi gerçek kişi değildir.
- Anlatıcı; olayı, mekânı, kişileri ve zamanı üç temel bakış açısının birinde anlatır.

Kahraman Anlatıcının Bakış Açısı

- “**Ben**” anlatıcı kullanılır. Bu bakış açısında anlatıcı yapıttaki kahramanlardan biridir.
- Anlatıcı kendi eylemlerini **birinci tekil** (görüyorum, yaşıyorum, anlıyorum) ya da **birinci çoğul şahıs** (görüyoruz, yaşıyoruz, anlıyoruz) ağzıyla verir.

Sabahın dördünde yazı makinemin başına geçtiğim için bu ses, bu kara, yağmura, ayaza kafa tutan, bu canlı, bu pırl pırl ses beni yazı makinemin başında bulurdu. Gazete paralarını akşamdan masamın kıyısına koyduğum için bekletmez, koşardım sokak kapısına. Gazetelerimi önceden hazırlamış olurdu.

Tanrısal (Hâkim / İlâhi) Bakış Açısı

- Bu bakış açısında anlatıcı; yaşanmış, yaşanan ve yaşanacak olan her şeyi bilir, görür ve duyar. Kahramanların gönlünden veya kafasından geçenleri okumaya kadar uzanır.

Ayşe, yanında diz kapaklarına kadar çamurlara bata çıka yürümeye çalışan Ali'nin mini mini elini bırakmak istemiyor. Boynuna dolanan güçsüz kolları da çözmeye cesareti yoktur. Kucağındaki ıslak, kırmızı, sessiz bohça ona zaten cansız gibi görünüyor. Belki kendiliğinden, soğuktan, sudan, havasızlıktan, ezilmekten ölmüştür. Ananın bir ümidi budur: Yaşamadığını anlayarak, acı çekmeden, kundağı bir tarafa, en az çamurlu, en az bataklık yere bırakıvermek...

Gözlemci Bakış Açısı

- Kurmaca dünyada olup bitenleri, sadece gözlemekle yetinir. İkinci aşamada da gözlemlerini âdeta bir kamera tarafsızlığı ile okuyucuya aktarır.
- Bir yansıtıcı konumundadır. Çok daha az bilgilidir. Onun bilme, görme, duyma yetenekleri geçmiş ve geleceğe uzanmadığı gibi kahramanların ruh hâllerine de yetişemez.

Topal Durmuş'un oğlu Mustafa tuza gidiyordu, istasyon yanında mola verdi. Eşeğini ağaçların altına bıraktı. Kendi, parmaklığın iç yanına geçti, belini ağaca dayadı, kucağından ekmeğini çıkardı, sanki burası bir çayırılık, bu demir yolu da bir akarsu imiş gibi bakıp yemeğe başladı. Üçüncü yolda bir yük treni duruyor. Vagonlar kapalı, makine boş. Demir yolu durağında sanki kimseler yok.

Tema ve Konu

- Tema, bir metinde üzerinde durulan duygu, düşünce ve hayalin en soyut biçimidir.
- Konu ise bu temanın kişi, zaman, mekân ve olay gibi öğelerden yararlanılarak somutlaştırılmasıdır.
- Hikâyede tema **"Yazarı bu hikâyeyi yazmaya iten sebep nedir?"** sorusuna yanıt olarak verdiğimiz soyut kavramdır.
- Öyleyse her hikâyenin, bir tema çevresinde ses ve anlam kaynaşmasından oluşan birimlerin birleşmesiyle ortaya çıktığını söyleyebiliriz.
- Her tema, hikâyenin yazıldığı dönemin toplumsal zihniyetiyle, yaşama biçimiyle, sosyal problemleriyle ilgilidir.

Elli Kuruş Adlı Hikâyede Konu ve Tema

Elli Kuruş adlı hikâyede "Babası tarafından terk edilen ve çalışmak zorunda olan küçük bir çocuğun öyküsü" konusu anlatılmaktadır. Hikâyenin teması ise **"yoksulluk"**tır.

Çatışma

- Çatışma, hikâyede gerilimi sağlayan, olayların dayandığı asıl unsurdur.
- Eserin bütününde işlenen ve zıtlıklara dayalı temel sorun ya da olayın düğümlendiği temel nokta çatışmayı oluşturmaktadır.
- Her olayın temelinde istek, amaç, zıtlık veya bir sorun vardır.
- Bu sorun kişinin başkalarıyla, doğayla çatışmaları veya kendisiyle olan iç çatışmalarından kaynaklanabilir.